

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสนับสนุนทางสังคม แหล่งสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพในครอบครัวของผู้พยายามฆ่าตัวตายที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

ประชากร

ประชากร คือ ผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล จังหวัดลำพูน ด้วยปัญหาการพยายามฆ่าตัวตายทุกคนในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2544 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2547 จำนวน 75 รายโดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีประวัติฆ่าตัวตายด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บแล้วต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล จังหวัดลำพูน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2547
2. ไม่จำกัดอายุ และเพศ
3. เป็นผู้ที่สามารถอ่าน หรือเขียนภาษาไทยได้ หรือไม่มีปัญหาการติดต่อสื่อสาร การสื่อสารภาษารู้เรื่อง
4. ขณะตอบแบบสอบถามไม่มีอาการทางจิต คัดกรองโดยใช้แบบตรวจสอบทางสติปัญญา (Mental Status Questionnaire: MSQ) ของ คานท์, โกลด์ฟาร์บ, พอลแลค, และ พีค (Kahn, Goldfarb, Pollack, & Peak อ้างใน อุบล ก้องแก้ว, 2547) ผ่านเกณฑ์ 8 ข้อใน 10 ข้อ
5. ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชากร ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเองประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความพึงพอใจของรายได้ ลักษณะ

ของครอบครัว ประวัติการมีสมาชิกในครอบครัวฆ่าตัวตาย ความคิดอยากฆ่าตัวตายซ้ำ และจำนวนครั้งของการพยายามฆ่าตัวตายซ้ำ

2. ส่วนที่ 2 แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคม ใช้แบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคล (The Personal Resource Questionnaire: PRQ – 85) สร้างโดย แบรินท์ และ ไวเนิร์ต (Brandt & Weinert as cited in Weinert, 1988) แปลโดย ชมนาด วรรณพรศิริ (2535) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 แบบวัดแหล่งที่มาของแรงสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยข้อคำถามที่ถามถึงประเภทของกลุ่มบุคคลที่จะขอความช่วยเหลือใน 10 สถานการณ์ที่พบในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ สถานการณ์รับด่วน สถานการณ์ในการดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วย หรือพิการ สถานการณ์เมื่อมีปัญหาสัมพันธภาพกับคู่สมรส คู่รัก หรือบุคคลที่สนิทสนมอื่น ๆ สถานการณ์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวหรือเพื่อนฝูง สถานการณ์เมื่อมีปัญหาเศรษฐกิจ สถานการณ์เมื่อมีความรู้สึกโดดเดี่ยว สถานการณ์ที่ตนเองเจ็บป่วยจนไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามปกติ สถานการณ์เมื่อมีปัญหาชีวิตจนเกิดความคับข้องใจ สถานการณ์เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับงานบ้านหรือบุคคลช่วยเหลือ 11 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดามารดา กลุ่มบุตร กลุ่มคู่สมรสหรือบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลสำคัญในชีวิต กลุ่มญาติหรือบุคคลในครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงาน กลุ่มพระหรือนักบวช กลุ่มบุคลากรทางด้านวิชาชีพ กลุ่มหน่วยบริการที่จัดให้ในชุมชน กลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ สามารถขอความช่วยเหลือจากกลุ่มบุคคลได้มากกว่า 1 กลุ่ม นอกจากนี้ยังมีคำตอบให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบว่า ไม่มีใคร (เนื่องจากหาผู้ช่วยเหลือไม่ได้) และไม่มีใคร (เนื่องจากชอบพึ่งตนเอง) การแปลผลคะแนนโดยการนำผลการเลือกแหล่งสนับสนุนทางสังคมประเภทกลุ่มบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ที่จะขอความช่วยเหลือ แล้วนำผลการเลือก มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จัดเรียงลำดับจากจำนวนมากไปหาจำนวนที่น้อยที่สุด (ชมนาด วรรณพรศิริ, 2535)

2.2 แบบวัดการรับรู้ถึงลักษณะของการสนับสนุนทางสังคม ที่ได้รับในช่วงระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาที่มีการรับการสนับสนุนทางสังคมในลักษณะ 5 ด้าน คือ ความรักใคร่ผูกพัน การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การมีโอกาสเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่น ความมั่นใจในความมีคุณค่าแห่งตน และการได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ที่มี 25 ข้อคำถามที่มี เป็นข้อความทางบวก 20 ข้อ และข้อความทางลบ 5 ข้อ

การแปลผลคะแนน

ข้อคำถามที่มีความหมายในทางบวกมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วยมากที่สุด

- 2 คะแนน หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- 3 คะแนน หมายถึง ก่อนข้างจะไม่เห็นด้วย
- 4 คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 5 คะแนน หมายถึง ก่อนข้างจะเห็นด้วย
- 6 คะแนน หมายถึง เห็นด้วย
- 7 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ส่วนข้อคำถามที่มีความหมายในทางลบเกณฑ์การให้คะแนนจะตรงกันข้ามกับข้อคำถามในทางบวก

ลักษณะของข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก และทางลบ ได้แก่

ข้อความที่มีความหมายทางบวก ตัวอย่างเช่น ข้อที่ 1-3

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ตัวอย่างเช่น ข้อที่ 7

การสนับสนุนทางสังคมมีค่าคะแนนรวมทั้งชุดอยู่ระหว่าง 25-175 คะแนน คะแนนรวมที่มีค่าสูงแสดงว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง การแปลผลค่าคะแนนพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของประชากร ถ้าค่าคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยแสดงว่าได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง ถ้าค่าคะแนนน้อยกว่า หรือเท่ากับค่าเฉลี่ยแสดงว่า ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ แต่ไม่ปรากฏการคิดค่าคะแนนการสนับสนุนทางสังคมในรายด้าน (ชมนาด วรรณพรศิริ, 2535) สำหรับการสนับสนุนทางสังคมรายด้านจะพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละด้าน เรียงลำดับจากค่ามากที่สุดถึงน้อยที่สุด (Brandt & Weinert as cited in Weinert, 1988) ในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยของการสนับสนุนทางสังคมแต่ละด้าน และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากที่สุดถึงค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ส่วนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้ศึกษานำมา

จากแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวของ รัตนา สำราญใจ (2541) ที่ได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวของ อัญชลี จิตนิบุระ (2536) โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวของ ฟรีดแมน (Friedman, 1981) และมอร์โร และ วิลสัน (Morrow & Wilson, 1961) โดยผู้ศึกษาได้นำมาใช้ ประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งประกอบด้วย ข้อความทางบวก และทางลบ จำนวน 33 ข้อ เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความรัก ความห่วงใย อาหาร ซึ่งกัน และกัน

12 ข้อ

(Affection & Mutual nurturance)

ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในครอบครัว

6 ข้อ

(Sharing of recreation)

ด้านการเคารพซึ่งกัน และกัน (Mutural respect balance) 9 ข้อ

ด้านการปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 6 ข้อ

(Harmony of members)

ลักษณะของข้อความที่มีความหมายทางบวก และทางลบ ได้แก่

ข้อความที่มีความหมายทางบวก ตัวอย่างเช่น ข้อ 1 ถึงข้อ 6

ข้อความที่มีความหมายทางลบ ตัวอย่าง เช่น ข้อ 7

คำตอบของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของท่าน เป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด
จริงเป็นส่วนมาก	หมายถึง	ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของท่านค่อนข้างมาก แต่ไม่ทั้งหมด
จริงบ้าง	หมายถึง	ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของท่าน
จริงบ้างเล็กน้อย	หมายถึง	ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของท่านเพียงเล็กน้อยแต่ไม่มาก
ไม่จริงเลย	หมายถึง	ท่านเห็นว่าข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกหรือ ความคิดเห็นของท่านเลย

ผู้ตอบแบบสอบถามชุดนี้เลือกเพียง 1 คำตอบ การให้คะแนนพิจารณาจากคำตอบ คือ

ข้อความที่มีความหมายทางบวก		ข้อความที่มีความหมายทางลบ	
ไม่จริงเลย	ให้ 1 คะแนน	ไม่จริงเลย	ให้ 5 คะแนน
จริงเล็กน้อย	ให้ 2 คะแนน	จริงเล็กน้อย	ให้ 4 คะแนน
จริงบ้าง	ให้ 3 คะแนน	จริงบ้าง	ให้ 3 คะแนน
จริงเป็นส่วนมาก	ให้ 4 คะแนน	จริงเป็นส่วนมาก	ให้ 2 คะแนน
จริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน	จริงมากที่สุด	ให้ 1 คะแนน

การคิดคะแนนจะคิดทุกข้อคำถามและนำคะแนนรวมมาหา ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐานของคะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวรวมจากแบบสอบถามทั้งฉบับ การแปลผลคะแนน
เฉลี่ยของคะแนนสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม รายด้าน และ รายข้อจากคะแนนรวม (รัตน
ตำราญใจ, 2541) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 2.00-2.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวค่อนข้างไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 3.00-3.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวค่อนข้างดี

คะแนนเฉลี่ย 4.00-5.00 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวดี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity)

1. แบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคลทั้ง 2 ส่วนที่ ชมนาด วรรณพรศิริ (2535) ได้แปล และตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาภาษาที่ใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และนำไปทดสอบความเชื่อมั่น กับพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จำนวน 20 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ของแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 เท่ากับ 0.84 และ 0.87 ตามลำดับ

2. แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ รัตนา สำราญใจ (2541) ได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวของ อัญชลี จิตบุระ (2536) โดยอาศัยแนวคิดของ ฟรีดแมน (Friedman, 1981) และมอร์โร และ วิลสัน (Morrow & Wilson, 1961) ได้นำไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และนำไปทดสอบความเชื่อมั่นกับสตรีวัยหมดประจำเดือนจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.98

แบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคลทั้ง 2 ส่วน และแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวในครั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบหาความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาแล้ว และได้ค่าความตรงตามเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยจึงไม่หาความตรงตามเนื้อหาซ้ำ เนื่องจากเป็นเครื่องมือฉบับเดิมทั้งหมดไม่ได้แก้ไข หรือดัดแปลง

การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของเครื่องมือโดยผู้วิจัย ได้นำแบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคลทั้ง 2 ส่วน และแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวไปทดสอบกับผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร ที่มารับบริการในโรงพยาบาลแม่ทา จังหวัดลำพูน จำนวน 10 ราย แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)(Polit & Hungler , 1999) ได้ค่า

ความเชื่อมั่นแบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคลส่วนที่ 2 เท่ากับ 0.88 และ ประเมินสัมพันธภาพในกรอบครัวเท่ากับ 0.97

ขั้นตอนและวิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยตนเองโดย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือแนะนำตนเอง จากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลำพูนเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ศึกษาเข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลลำพูน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเลือกประชากร โดยผู้ศึกษาสำรวจรายชื่อจากทะเบียนผู้ป่วยของโรงพยาบาลลำพูนเลือกประชากรตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 89 ราย แต่ได้เสียชีวิตแล้ว 10 ราย เหลือเพียง 79 ราย และเดินทางไปพบประชากรแต่ละรายที่บ้าน
4. การขอความร่วมมือในการศึกษาจากประชากร โดยประชากรแต่ละรายจะได้รับการปฏิบัติจากผู้ศึกษา ดังนี้
 - 4.1 แนะนำตัวต่อประชากร ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา พร้อมขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อธิบายถึงวิธีตอบแบบสอบถาม เมื่อประชากรยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาให้ลงชื่อเป็นลายลักษณ์อักษรในการศึกษาครั้งนี้มีประชากรที่ไม่ยินดีเข้าร่วมในการศึกษาจำนวน 4 ราย
 - 4.2 การรวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูลประชากรโดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม และแบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัว ระยะเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามประมาณ 45 – 60 นาที
 - 4.3 กรณีประชากรรู้สึกไม่สบายใจหรือร้องไห้ขณะที่ตอบแบบสอบถาม ผู้ศึกษาจะให้ประชากรหยุดการตอบแบบสอบถาม และทำการช่วยเหลือเบื้องต้นโดยการให้การปรึกษาเพื่อให้ประชากรได้ระบายความรู้สึก และช่วยให้เกิดการผ่อนคลาย กรณีที่อาการไม่ดีขึ้นจะใช้วิธีการส่งต่อหน่วยงานที่ให้บริการทางสุขภาพจิตที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้ติดตามให้การช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป ซึ่งในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ มีประชากรจำนวน 4 รายที่รู้สึกไม่สบายใจ และร้องไห้จึงได้ให้การช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษา และทำกรอบครัวบำบัดพร้อมส่งต่อชุมชนเพื่อการดูแลช่วยเหลือร่วมด้วย

5. ผู้ศึกษาตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบแต่ละฉบับที่ได้ให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์
6. ให้คะแนนแบบสอบถามที่ได้ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การพิทักษ์สิทธิประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอโครงการการศึกษาผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อได้รับการอนุญาตให้ทำการศึกษา ผู้ศึกษาจึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และวิธีการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาให้ประชากรทราบ สอบถามความสมัครใจของประชากรในการเข้าร่วมการศึกษา ประชากรมีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมการศึกษานี้ ประชากรสามารถยกเลิกการให้ข้อมูลในระหว่างการศึกษาได้ ถ้าไม่สะดวกหรือไม่เต็มใจโดยไม่เกิดผลเสียใดๆ ต่อประชากรและการบำบัดรักษา ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ จะไม่มีการเปิดเผยทำให้เกิดผลกระทบกับกลุ่มที่จะศึกษา และการนำเสนอข้อมูล จะนำเสนอในภาพรวมเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น สำหรับประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีจำนวน 12 คน ได้ขออนุญาตผู้ปกครองก่อนดำเนินการตามขั้นตอนการพิทักษ์สิทธิประชากรเรียบร้อยแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package For Social Science/For Window) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ อาชีพระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ ลักษณะของครอบครัว ประวัติการมีสมาชิกในครอบครัวมาตัวตาย และ ความคิดฆ่าตัวตายซ้ำ นำมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. ระดับของข้อมูลการสนับสนุนทางสังคม วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้งในภาพรวมและรายด้าน
3. ข้อมูลกลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
4. สัมพันธภาพในครอบครัววิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้งในภาพรวมและรายด้าน